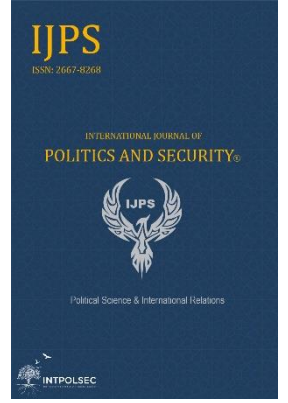

International Journal of Politics and Security (IJPS)

ISSN: 2667-8268

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijps>

100'üncü Yılında Svalbard Antlaşması: Anlaşmazlıklar, Çözüm Önerileri ve Türkiye İçin Fırsatlar

Yazar(lar) / Author(s): Onur LİMON

Kaynak / Source: International Journal of Politics and Security (IJPS) / Cilt. 3 / Sayı. 3 / Ekim. 2021, ss. 307-331.

DOI: 10.53451/ijps.818828

Geliş Tarihi / Date of Arrival : 30.10.2020

Kabul Tarihi / Date of Acceptance: 02.01.2021

Bu Makaleye Atıf İçin / To cite this article:

Limon, Onur. "100'üncü Yılında Svalbard Antlaşması: Anlaşmazlıklar, Çözüm Önerileri ve Türkiye İçin Fırsatlar". *International Journal of Politics and Security (IJPS)*, Cilt. 3, Sayı. 3, 2021, ss. 307-331, DOI: 10.53451/ijps.818828

Bu makalenin tüm hakları International Journal of Politics and Security (IJPS) Dergisi'ne aittir. Önceden yazılı izin almadan hiçbir iletişim, kopyalama ya da yayın sistemi kullanılarak yeniden yayımlanamaz, çoğaltılamaz, dağıtılamaz, satılamaz veya herhangi bir şekilde kamunun ücretli/ücretsiz kullanımına sunulamaz. Akademik amaçlı alıntılar bu kuralın dışındadır. Yazıda belirtilen fikirler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir.

100'üncü Yılında Svalbard Antlaşması: Anlaşmazlıklar, Çözüm Önerileri ve Türkiye İçin Fırsatlar*

Onur LİMON**

Özet

Bir devletin bir toprak parçası üzerindeki egemenliği genellikle modern uluslararası hukukun temel ilkesi olarak kabul edilmektedir. Bu egemenlik durumu antlaşmalarla sınırlandırılabilir veya egemenliğin kullanılması belirli bir şarta bağlanabilir. 1920 yılında imzalanan Svalbard Antlaşması, Norveç'in Svalbard Takımadaları üzerindeki tam ve mutlak egemenliğini tanımlarken, bu egemenliği Antlaşma'da belirtilen belirli alanlarda Antlaşma'ya taraf olan devletlere eşit muamele etme yükümlülüğü üzerinden sınırlandırmaktadır. Bu sınırlandırma Antlaşma'ya taraf olan devletlere Svalbard Takımadaları'nda kendi vatandaşları ve şirketleri adına Norveç'ten eşit muamele talebinde bulunabilme hakkı sağlamaktadır.

1920'den beri özellikle uluslararası deniz hukuku alanında yaşanan gelişmeler, Svalbard Antlaşma'nın uygulanmasının coğrafi kapsamına ilişkin tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Svalbard Antlaşması'nda anlaşmazlığa esas teşkil eden konu; ayrımcı olmayan ekonomik erişim hakkının Svalbard Takımadaları'nın karasuları genişliğinin ötesine Norveç egemenliğinin ulaşp ulaşmadığıyla ilgili olmayıp, bu egemenliğin Svalbard Antlaşması'na göre kısıtlanıp kısıtlanmadığı ile ilgilidir.

Bu makalenin amacı, 100'üncü yılında Svalbard Antlaşması'nın Antlaşma'ya taraf devletlerarasındaki anlaşmazlıkları çözmekte neden yetersiz kaldığını ve Türkiye'nin neden Svalbard Antlaşması'na taraf olmadığını ve neden taraf olması gerektiğini incelemektir.

Anahtar Kelimeler: Arktika, Svalbard Takımadaları, Svalbard Antlaşması, Norveç, Türkiye.

100th Anniversary of Svalbard Treaty: Disputes and Challenges, Opportunities for Turkey

Abstract

The sovereignty of a state over a territory is generally accepted as the basic principle of modern international law. This state of sovereignty may be limited by treaties or the exercise of sovereignty may be subject to a specific condition. The Svalbard Treaty, signed in 1920, defines Norway's full and absolute sovereignty over the Svalbard Archipelago, and limits this sovereignty on the obligation to treat the states that are parties to the Treaty equally in certain areas specified in the Treaty. This restriction provides the states that are party to the Svalbard Treaty the right to request equal treatment from Norway on behalf of their citizens and companies in the Svalbard Archipelago.

Especially the developments in the field of international maritime law since 1920 have brought along discussions on the geographical scope of the implementation of the Svalbard Treaty. The issue that is the basis for dispute in the Svalbard Treaty; It is not about whether the non-discriminatory right of economic access has reached Norwegian sovereignty beyond the territorial waters of the Svalbard Archipelago, but whether this sovereignty is restricted according to the Svalbard Treaty.

The aim of this article is to examine why, in its 100th year, the Svalbard Treaty has failed to resolve disputes between states parties to the Treaty and why Turkey is not a party to the Treaty of Svalbard and why it should be a party.

Keywords: Arctic, Svalbard Archipelago, Svalbard Treaty, Norway, Turkey.

* Bu makale "Yeni Enerji Havzalarının Ortaya Çıkmasının Kuzey Kutbu Arktika Jeopolitik Konumuna Etkileri" konulu doktora tezinin ilgili bölümünün özeti ve genişletilmiş hâlidir. 22 Ekim 2020 tarihinde 4'üncü Ulusal Kutup Bilimleri Çalıştayı'nda bildiri olarak sunulmuştur.

** Dr, Genelkurmay Başkanlığı, E-Mail: onurlimon2538@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4097-303X

Date of Arrival: 30.10.2020 – **Date of Acceptance:** 02.01.2021.

1. Giriş

Svalbard (Spitsbergen)¹ Takımadaları, Norveç'in Kuzey Kutbu'na en yakın kuzey (Yüksek Kuzey-High North) topraklarıdır. 74°-81° Kuzey enlemleri ile 10°-35° Doğu boylamaları arasında kalan Ayı Adası (Bear Island/Bjornoya), Barentsoya, Edgeoya, Hoppen, Kong Karls Land, Nordaustlandet, Prins Karls Forland, Spitsbergen, gibi tüm ada, adacık ve kayalıklardan oluşmaktadır.² Yaklaşık 62.000 kilometrekarelik yüzölçümüyle, Belçika'nın neredeyse iki katı büyüklüğünde olan bu alan, Norveç anakarasının %16'sını ihtiva etmektedir.³ Svalbard Takımadaları'nın %60'ı buzullar ve %10'u kısa bitki örtüsüyle kaplıdır. Batıda Grönland Denizi, doğuda Barents Denizi, kuzeyde Arktika Okyanusu ve güneyde Norveç Denizi ile çevrili olan Svalbard Takımadaları'nın en yüksek zirvesi 1.713 metre yüksekliğindeki Newtontoppen Tepesi'dir.⁴ Svalbard Takımadaları'nın en güneyindeki ada olan Ayı Adası ile ana ada grubunun en güney ucu, Norveç anakarasına sırasıyla yaklaşık 220 deniz mili ve 350 deniz mili uzaklıktadır.⁵ Svalbard Takımadaları'nda yaklaşık 2.400 civarında insan yaşamaktadır. En önemli yerleşim yerleri nüfusun büyük çoğunluğunun yaşadığı Longyearbyen (yaklaşık 1.600 kişi) ve Barentsburg'tur (yaklaşık 500 kişi).⁶

¹ Svalbard Takımadaları yerine yazında sıklıkla İngilizce ve Flemenkçe yazım olan "Spitsbergen" veya Almanca yazım olan "Spitzbergen" adının kullanıldığı görülebilir. Bunlara ek olarak, Svalbard Takımadaları'nın 17-18'inci yüzyıllarda İngilizler tarafından Grönland'ın bir parçası olarak kabul edildiği ve Grönland olarak tanımlandığı da söylenebilir. "Soğuk Koylar" anlamına gelen Svalbard adının kullanımı 1194 yılındaki İzlandalı el yazmalarına kadar geri götürülebilse de tam olarak neyi ifade ettiği belirsizdir. Gümrükçü'ye göre bu kullanım yeni bir durum ve Norveç'in Svalbard Takımadaları'nı "Norveçleştirme Projesi'nin" bir parçasıdır. Bu makalede bir kavram ve anlam karışıklığına neden olmamak maksadıyla; 1920 yılında imzalanan Spitsbergen Antlaşması'nda Svalbard Takımadaları üzerinde Norveç'in "tam ve mutlak egemenliği" kabul edildiğinden Takımadaları'nın adlandırmasında da Norveç'in alışlagelmiş kullanımı olan Svalbard yazımını tercih edilmiştir. Adlandırma konusunda tartışma ve değerlendirmeler için bkz. Michael Byers, *International Law and the Arctic*, (New York: Cambridge University Press, 2013), 16-17; Harun Gümrükçü, "Ön Söz Yerine: Yüksek Kuzey'e Genel Bir Bakış", *Küresel Bakışla Kutup Çağı: Farklı Disiplinler Çok Yönlü Perspektifler*, ed. Harun Gümrükçü, Aybüke İnan Şimşek ve Güneş Ersoy, (Ankara: Efil Yayınevi, 2016), 15'in dipnotu; Spitsbergen-Svalbard, "The History of Spitsbergen", <https://www.spitsbergen-svalbard.com/spitsbergen-information/history.html>, (29.01.2018).

² Norwegian Ministry of Justice and Public Security, "Svalbard", *Meld. St. 32 (2015–2016) Report to The Storting (White Paper)*, 12, <https://www.regjeringen.no/contentassets/379f96b0ed574503b47765f0a15622ce/engb/pdfs/stm201520160032000engpdfs.pdf>, (29.01.2018).

³ Byers, a.g.e., 17.

⁴ Norwegian Ministry of Justice and Public Security, a.g.e., 12.

⁵ Robin Churchill ve Geir Ulfstein, "The Disputed Maritime Zones Around Svalbard", *Changes in the Arctic Environment and the Law of the Sea*, *Center for Oceans Law and Policy*, no. 14 (2010): 552.

⁶ Svalbard Takımadalarında Inuit toplulukları, Samiler vb. yerli halklar yaşamamaktadır. Svalbard Takımadaları'nın nüfus ve demografik yapısı için bkz. Statistics Norway, "Population of Svalbard", <https://www.ssb.no/en/befsvsvalbard/>, (28.07.2020). Svalbard Takımadalarındaki en büyük sanayi sektörü kömür madenciliğidir. Bkz. Statistics Norway, "Industry Statistics for Svalbard", <https://www.ssb.no/en/virksomheter-foretak-og-regnskap/statistikker/sts>, (28.07.2020). Spitsbergen Adası'nda bulunan ve Svalbard Takımadaları'nın yönetim merkezi olan Longyearbyen (Longyear City), ismini, burada 1906 yılında bir kömür madenini işletmeye

Harita 1: Svalbard Takımadaları⁷

Svalbard Takımadaları zengin balıkçılık alanlarına, potansiyel petrol ve doğal gaz rezervlerine sahip olup, dünyanın en iyi yönetilen yaban hayatı koruma alanlarından biridir. Karasal alanların yaklaşık %65'i, deniz alanlarının ise yaklaşık %87'sini doğal koruma alanları oluşturmaktadır.⁸ Küresel iklim değişikliği ile birlikte Svalbard Takımadalarına ve çevresine olan uluslararası ilgi artmaktadır. Günümüzde birçok ülkenin Ny-Alesund'da araştırma istasyonu bulunmaktadır. Ayrıca Longyearbyen merkezli Svalbard Üniversitesi ile Svalbard Takımadaları kuzeyin eğitim merkezi haline gelmiştir.

Bir devletin bir toprak parçası üzerindeki egemenliği genellikle modern uluslararası hukukun temel ilkesi olarak kabul edilmektedir. Bu egemenlik durumu antlaşmalarla sınırlandırılabilir veya egemenliğin kullanılması belirli bir şarta bağlanabilir. 1920 yılında imzalanan Svalbard Antlaşması, Norveç'in Svalbard Takımadaları üzerindeki tam ve mutlak

başlayan Amerikalı bir iş insanı olan John Munro Longyear'dan almaktadır. Bkz. Spitsbergen-Svalbard "Settlements and Stations", <https://www.spitsbergen-svalbard.com/spitsbergen-information/settlements-and-stations.html>, (29.01.2018).

⁷ Norwegian Ministry of Justice and Public Security, "Svalbard", *Meld. St. 32 (2015–2016) Report to The Storting (White Paper)*, 13, <https://www.regjeringen.no/contentassets/379f96b0ed574503b47765f0a15622ce/en-gb/pdfs/stm201520160032000engpdfs.pdf>, (29.01.2018).

⁸ Norwegian Ministry of Justice and Public Security, a.g.e., 12.

egemenliğini tanımlarken, bu egemenliği Antlaşma'da belirtilen belirli alanlarda Antlaşma'ya taraf olan devletlere eşit muamele etme yükümlülüğü üzerinden sınırlandırmaktadır.

Svalbard Takımadaları ve Svalbard Antlaşması'na konu olan tarihsel ve diplomatik olayların başlangıç noktası; Fridtjof Nansen, Clive Holland ve Susan Barr'ın 1194 yılında İzlandalı el yazmalarında Svalbard Takımadaları'nın, "*Svalbard fundinn (Svalbard is found-Svalbard bulundu)*", bulunduğu ilişkin yazıların olduğunu ifade ettikleri yıldan çok daha eskilere kadar geri götürülebilir.⁹ Öyle ki, Arktika'da ilk keşif, ticaret ve yerleşim gibi konuların ortaya çıkması 8-11'inci yüzyıllarda Viking Çağı olarak adlandırılan dönemden çok daha eskilere uzanmaktadır. Ancak bu döneme ilişkin Kuzey hakkında bilinenler Fridtjof Nansen'in ifadesiyle; "*belirsiz önsezilerin ötesine geçememiştir*". Kuzey ile kurulan insanlar arası ilk ilişkiler Rusya, Almanya ve Baltık'da ticaret yolları üzerinden ticari amaçla kurulabilmiş olsa da bu yollarla kuzey hakkında Akdeniz halklarına ulaşan bilgiler birçok insandan/aracıdan geçmek zorunda kaldığından uzun süre belirsiz kalmıştır.¹⁰ Ancak zamanla gemicilik, pusula vb. alanlarda yaşanan teknolojik gelişmeler ve ilerlemeler farklı coğrafyalara olan ilgiyi arttırmıştır. Bu ilgi, "*Coğrafi Keşifler Çağı*" (1400-1600 yılları) olarak adlandırılan bir dönemi başlatmıştır.¹¹ Bu kapsamda, 16'ncı yüzyıldan itibaren Avrupalıların Arktika Okyanusu üzerinden Çin'e doğru uzanan deniz geçiş yolları (Kuzeybatı Geçidi ile Kuzey Deniz Rotası) arayışı¹² ve Arktika'nın bilinmez coğrafyalarına doğru başlatılan keşifler, Svalbard Takımadaları, Svalbard Antlaşması ve anlaşmazlıklara konu olan olayların tarihsel çerçevesini oluşturmaktadır.¹³

⁹ Fridtjof Nansen, *In Northern Mists*, Cilt: 2, çev. Arthur G. Chater, (New York: Frederick A. Stokes Company, 1911), 166-173; Clive Holland, *Arctic Exploration and Development C.500 B.C. to 1915*, (Oslo: The Fram Museum, 2013), 8; Susan Barr, *Norway's Polar Territories*, (Oslo: Engers Boktrykkeri A/S., 1987), 11.

¹⁰ Fridtjof Nansen, *In Northern Mists*, Cilt: 1, çev. Arthur G. Chater, (London: Ballantyne Press, 2012), 8.

¹¹ Güneş Ersoy ve Harun Gümrükçü, "Coğrafi Keşifler Çağı'nın Birinci Aşaması: Hindistan'ın Avrupalılar Tarafından Keşfedilmesi ve Bu Sürecin Osmanlı Devleti'ne Etkisi", *Küresel Bakışla Kutup Çağı-3: Tarihi ve Hukuki Perspektif-Ekolojik Dönüşüm*, ed. Harun Gümrükçü, Güneş Ersoy, Aybüke İnan Şimşek ve Fatma Cande Yaşar Dinçer, (Ankara: Efil Yayınevi, 2017), 1-23.

¹² John McCannon, *A History of The Arctic, Nature, Exploration, and Exploitation*, (London: Reaktion Books, 2012), 27-40; Robert McGhee, *The Last Imaginary Place A Human History of the Arctic World*, (Canada: Oxford University Press, 2005), 89-100.

¹³ Lassi Heininen, "Küreselleşmenin Etkileri ve Dünya Siyasetinde Kuzey Kutbu'nun Yeri", *Küresel Bakışla Kutup Çağı: Çatışmalar, İşbirlikleri ve Ulusal Çıkarlar*, çev. Demet Tunçeri, ed. Harun Gümrükçü, Natalia Shulgina Şanlı, Selçuk Demirkılınç, Aybüke İnan ve Tamer İlbuğa, (Ankara: Siyasal Kitapevi, 2015), 36; McCannon, a.g.e., 28. Bu ve sonrası keşiflerin büyük kısmının ulusal keşif programlarının ötesinde kişisel girişimlerin/çabaların bir sonucu olduğu söylenebilir. Vikingleri; Ruslar, Avrupalılar ve İskandinavlar takip etmiş, özellikle kuzey ve batıda yeni topraklar ve deniz yollarını keşfetmek esas amaç haline gelmiştir. Bkz. Nansen, a.g.e., 8.

Bu makalenin amacı, 100'üncü yılında Svalbard Antlaşması'nın Antlaşma'ya taraf devletler arasındaki anlaşmazlıkları çözmekte neden yetersiz kaldığını ve Türkiye'nin neden Svalbard Antlaşması'na taraf olmadığını ve neden taraf olması gerektiğini incelemektir. Makalenin araştırma soruları: Neden Svalbard Antlaşması'na ihtiyaç duyulmuştur? Svalbard Antlaşması nedir ve nasıl uygulanmaktadır? Svalbard Antlaşması'nda Norveç ve taraf devletler arasındaki anlaşmazlığa neden olan konular nelerdir? Svalbard Antlaşması anlaşmazlıkların çözümü için yeterli midir? Nasıl bir ilave düzenlemeye ihtiyaç bulunmaktadır? Türkiye Svalbard Antlaşması'na neden taraf ol(a)mamaktadır? Svalbard Antlaşması sürdürülebilir midir? Makalede yararlanılan kaynaklar; çoğunlukla birincil kaynaklar olup, belgesel tarama yöntemi kullanılarak incelenmiş ve toplanmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) geçmiş dönem yazılı ve sözlü soru önermeleri incelenmiştir. Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı ile iletişime geçilerek; 09 Aralık 2017 tarihinde *“Türkiye'nin bu antlaşmaya taraf olmamasının bir nedeni var mı? Bu yönde bir girişimi olmuş mudur?”* şeklinde sorular yöneltilerek bilgi talebinde bulunulmuştur. Dışişleri Bakanlığı bünyesinde Arktika ve kutuplar üzerine ayrıca bir masa/birim bulunmadığından Dışişleri Bakanlığı'nın isteği doğrultusunda bu bilgi talebi *“Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER)”* üzerinden yöneltilmiştir. 28 Şubat-03 Mart 2020 tarihleri arasında Longyearbyen'e gidilerek saha ve kaynak araştırması yapılmış gözlem ve tespitlerde bulunulmuştur. Svalbard Takımadaları ve Svalbard Antlaşması'na ilişkin olarak orada yaşayan insanların yaklaşımları gözlemlenmiştir.

Makalede anlaşmazlıklara neden olan konular; Svalbard Takımadaları üzerinde ayrımcı olmayan ekonomik erişim hakkının Svalbard Antlaşması'nın imzalandığı tarihten günümüze deniz yetki alanlarının tanımında yapılan yeniliklere ve değişikliklere rağmen karasularının ötesine uzanıp uzanmadığı ile ilgilidir. Bu anlaşmazlıklarda öne çıkan iki ülke Norveç ve Rusya Federasyonu¹⁴ olarak belirlenmiştir. Bu kapsamda; makalenin amacı ve kapsamı belirlendikten sonra ilk olarak, Svalbard Antlaşması'nın imzalanmasına giden tarihsel süreçten kısaca bahsedilmiş, Svalbard Antlaşması ve ilgili maddeleri incelenmiştir. Daha sonra Svalbard Antlaşması'nın uygulanmasına ilişkin olarak taraf devletler tarafından sunulan görüşler tartışılarak ortaya çıkan anlaşmazlıklara değinilmiştir. Bazı olası çözüm yolları ortaya konulmuş

¹⁴ Makalenin bundan sonraki kısmında Rusya yazılması tercih edilmiştir.

ve Türkiye'nin neden Svalbard antlaşmasına taraf olmadığı ve neden olması gerektiği incelenerek tartışılmıştır.

2. Svalbard Antlaşması'na Giden Tarihsel Sürec

Svalbard Takımadaları, 1596 yılında Hollandalı kâşif Willem Barents tarafından keşfedilmiştir. Onun, 1595-1597 yılları arasında yaptığı seferlerde, Kara Deniz'e kadar; Ayı Adası, Spitsbergen ve Novoya Zemlya Adası'nın batı kıyılarına ulaştığı¹⁵ ve günümüzde Svalbard Takımadaları olarak adlandırılan kara parçasına "*Spitsbergen-Sivri Dağlar*" ismini verdiği bilinmektedir.¹⁶ Daha sonraları balina avcılığı ve kömür gibi doğal kaynaklarından yararlanmak isteyen birçok kâşif, girişimci ve ülke yüzyıllar boyunca Svalbard Takımadaları'na uğramıştır. Henüz 17'inci yüzyılın başlarında Danimarka-Norveç Krallığı'nın Hollandalı ve İngiliz denizcilerin Svalbard Takımadaları'nda yürüttükleri balina avcılığı faaliyetlerinden ticari gelir elde etmeye çalıştıkları ve aksi kanıtlanana kadar da Norveç'in Svalbard ve Grönland'ı tek bir toprak parçası (muhtemelen deniz buzundan dolayı) olarak kabul ettiği bilinmektedir.¹⁷ Yıllarca süren balina avcılığı sonucunda azalan kaynaklar veya Svalbard Takımadaları'nın kaynaklarının göz ardı edilebilir olduğu müteakip yıllarda, Svalbard Takımadaları'nın egemenliği üzerinde herhangi bir devlet tarafından egemenlik iddiasında bulunulmadığı söylenebilir. 1900'lü yıllarda Svalbard Takımadaları'ndaki kömür yatakları bölgeye yönelik uluslararası ilgiyi artırmış olsa da uluslararası hukuk açısından 19'uncu yüzyılda Svalbard Takımadaları Michael Byers'in ifadesiyle; "*terra nullius*" (sahipsiz toprak) olarak kabul edilmiştir.¹⁸

20'inci yüzyılın başlarında İsveç Krallığı'nın (İsveç-Norveç Birliği)¹⁹ dağılmasıyla birlikte, Svalbard Takımadaları Norveç'in dış politika öncelikleri arasına girmeye başlamıştır.

¹⁵ William Barents 1597 yılında Novaya Zemlya Adası'nda hayatını kaybetmiştir. Bkz. James B. Scott, "Arctic Exploration and International Law", *The American Journal of International Law* 3, no. 4 (1909): 934, https://www.jstor.org/stable/2186419?seq=1#page_scan_tab_contents, (27.12.2017).

¹⁶ Barents'in günümüze kadar varlığını koruyan kamp alanı (Barents Camp) günümüzde tarihe tanıklık etmeye devam etmektedir. Barents'in ölümünden önce hazırlamış olduğu "*Het Nieuwe land/The New Country (Yeni Ülke)*" başlıklı harita, Svalbard Takımadalarını gösteren ilk harita olması bağlamında Arktika haritacılığı açısından önemli bir kilometre taşı oluşturmuştur. Haritanın bir örneğini günümüzde Barents'in Longyearbyen'de ki kampında görmek mümkündür. Bu bilgiler çalışmanın yazarı tarafından 28 Şubat-03 Mart 2020 tarihleri arasında Longyearbyen'de (Svalbard Takımadaları) elde edilmiştir.

¹⁷ Aynı dönemde Norveç, Grönland'ı Norveç Hükümdarlığının bir parçası olarak kabul etmektedir. Bkz. Barr, a.g.e., 30.

¹⁸ Byers, a.g.e., 17.

¹⁹ İsveç-Norveç Birliği 1814 yılında kurulmuş ve 1905 yılında dağılmıştır.

Bunun en önemli nedeni; Norveç'in Svalbard Takımadaları'ndaki zengin kömür madenciliğini düzenleme, kontrol altına alma ve ekonomik anlamda gelir elde etme isteğidir. Ekonomik nedenlerin önem kazandığı böyle bir dönemde, Svalbard Takımadaları'nda faaliyetlerini yürüten farklı devletlere ait maden işletmelerinin hakları, işçi ve işveren arasında yaşam koşullarına bağlı olarak ortaya çıkan anlaşmazlıklar ve benzeri hususlar, Svalbard Takımadaları üzerindeki egemenlik meselesini ve uluslararası bir yönetim rejimi oluşturulması konularını gündeme getirmiştir. Bu durum, Norveç'in Svalbard Takımadaları'nı Norveç'in bir parçası haline getirme girişimlerini hızlandırmıştır.²⁰

Bu kapsamda, Birinci Dünya Savaşı öncesinde Svalbard Takımadaları üzerinde uluslararası ortak bir yönetim kurulmasına ilişkin ilk uluslararası müzakereler başlatılmıştır. Svalbard Takımadaları'na ilgi duyan ülkelerden Almanya, Belçika, Büyük Britanya, Danimarka, Fransa, Hollanda, İsveç, Çarlık Rusya'sı ve Norveç'ten gelen temsilcilerin katılımıyla²¹ sırasıyla 1910, 1912 ve 1914 yıllarında Kristiana'da (Oslo-Kristiana Konferansları) üç ayrı uluslararası konferans düzenlenmiştir.²² Ancak Birinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesiyle birlikte bu konferansların kadük kaldığı söylenebilir. Savaş sonrası dönemde Norveç, Svalbard Takımadaları'nın hukuki statüsüne ilişkin konunun yeniden uluslararası gündeme dönmesini sağlamıştır. Bu bağlamda, 1919 yılında düzenlenen Versay Barış Konferansı'nda (Paris) savaş sırasındaki tarafsızlığına rağmen yaşadığı ekonomik ve insani kayıplara dayanarak, Svalbard Takımadaları'nın egemenliği konusunu savaş sonrası barış anlaşmalarının bir parçası olarak müzakere etmek istediğini bildirmiştir.²³ Yapılan görüşmelerde genel olarak şu seçenekler üzerinde durulmuştur:

²⁰ Barr, a.g.e., 30; Byers, a.g.e., 17.

²¹ Ayrıca ABD, Spitsbergen'deki madencilik duyduğu ilgi nedeniyle bir temsilci gönderme talebinde bulunmuştur. Bkz. Barr, a.g.e., 31.

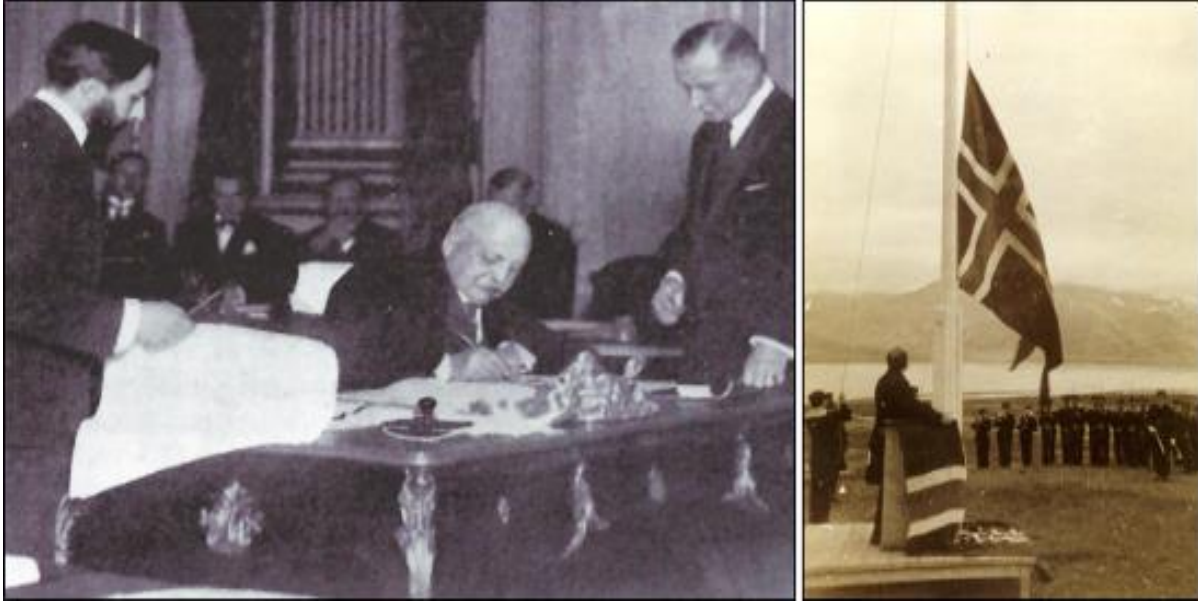
²² Lotta Numminen, "A History of Functioning of The Spitsbergen Treaty", *The Spitsbergen Treaty Multilateral Governance in The Arctic*, ed. Diana W. Mep ve Stewart Arnold, *Arctic Papers* 01 (2017), 7-8, <https://dianawallis.org.uk/en/document/spitsbergen-treaty-booklet#document>, (11.12.2017); "SH-201 The History of Svalbard, Svalbard in National and International Politics: Problems of Sovereignty and Strategy", https://www.unis.no/wp-content/uploads/2017/02/SH201Summary09_2017.pdf, (12.12.2017).

²³ Svalbard Takımadaları Birinci Dünya Savaşı süresince askerî operasyonlara doğrudan veya dolaylı yoldan maruz kalmamıştır. Ancak Savaş sırasında Norveç'in ticari filosunun önemli bir bölümü batmıştır. Bu da önemli miktarda can ve tonaj kaybının yaşanmasına neden olmuştur. Bu nedenden dolayı savaşın galibi devletler Paris Barış Konferansı'nda Norveç'in Svalbard Takımadaları konusunda sunduğu argümanlara yakınlık duymuşlardır. Diğer taraftan 1919 yılında Norveç Dışişleri Bakanı Ihlen, Norveç'in Danimarka'nın Grönland iddiasını çözmeye konusunda herhangi bir zorluk oluşturmayacağına dair güvence vermiştir. Buna karşılık olarak Danimarka Norveç'in Svalbard Takımadaları iddiası üzerine zorluklar çıkarmayacağını da belirtmiştir. Bkz. Norwegian Ministry of Justice and Public Security, a.g.e., 18-19.

“1) Svalbard Takımadaları'nın “terra nullius” statüsünün korunması ancak yönetiminin Norveç, İsveç ve Rusya'dan oluşan üçlü bir komisyona verilmesi; 2) Svalbard Takımadaları'nda Milletler Cemiyeti altında Norveç yönetiminin (mandasının) tanınması ve 3) Svalbard Takımadaları'nın diğer devletlerin ekonomik erişim hakkına sahip olduğu Norveç egemenliğinin tanınmasıdır”.²⁴

Fotoğraf 1: Svalbard Antlaşması'nın İmzalanması²⁵

Soldan sağa ilk resim: Norveç'in Paris Büyükelçisi Fredrik Wedel Jarlsberg Svalbard Antlaşması'nı imzalarken, ikinci resim: 14 Ağustos 1925 tarihinde Norveç'in Svalbard Takımadaları üzerindeki egemenliğinin Svalbard'daki kutlamasını göstermektedir.

1919 yılında toplanan Paris Barış Konferansı'nda bu son seçenek üzerinde mutabakata varılarak, 14 devlet tarafından 09 Şubat 1920 tarihinde Versay'da “Svalbard Antlaşması (Spitsbergen Antlaşması)” imzalanmış ve 14 Ağustos 1925 tarihinde yürürlüğe girmiştir.²⁶ Uluslararası katılıma açık bir antlaşma olan Svalbard Antlaşması, günümüze kadar 46 devlet tarafından imzalanmıştır (bkz. Tablo 1).²⁷ Türkiye Svalbard Antlaşması'na taraf değildir.

²⁴ A.g.e., 17-18.

²⁵ Soldaki resim için bkz. Spitsbergen-Svalbard, “The Spitsbergen Treaty”, <https://www.spitsbergen-svalbard.com/spitsbergen-information/history/the-spitsbergentreaty.html>, (04.03.2020); Sağdaki resim için bkz. Svalbard Museum, “The Svalbard Treaty” <https://svalbardmuseum.no/en/kultur-og-historie/svalbardtraktaten/>, (04.03.2020).

²⁶ Antlaşmayı imzalayan devletler: ABD, Avusturalya, Birleşik Krallık, Danimarka, Fransa, Güney Afrika, İsveç, Hindistan, Hollanda, İtalya, Japonya, Kanada, Norveç ve Yeni Zelanda'dır. Bkz. “Treaty Concerning The Archipelago of Spitsbergen, Including Bear Island”, 1-2, <https://verdragenbank.overheid.nl/en/Verdrag/Details/004293>, (01.2018); Spitsbergen-Svalbard, “The Spitsbergen Treaty”, <https://www.spitsbergen-svalbard.com/spitsbergen-information/history/the-spitsbergentreaty.html>, (04.03.2020).

²⁷ Bu sayıya dâhil edilmeyen ve 1991 yılında dağılan Yugoslavya Federasyonu'nun 1925 yılında Svalbard Antlaşması'na taraf olduğunu ayrıca belirtmek gerekir. Çekoslovakya ise 1930 yılında Antlaşma'ya taraf olmuştur.

Tablo 1: Svalbard Antlaşması'na Taraf Olan Ülkeler²⁸

ABD (1924), Afganistan (1925), Almanya (1925), Arnavutluk (1930), Arjantin (1927), Avustralya (1923), Avusturya (1930), Belçika (1925), Birleşik Krallık (1924), Bulgaristan (1925), Çin (1925), Çek Cumhuriyeti (Çekya-2006), Danimarka (1924), Dominik Cumhuriyeti (1927), Estonya (1930), Finlandiya (1925), Fransa (1924), Güney Afrika (1923), Güney Kore (2012), Hindistan (1923), Hollanda (1920), İrlanda (1976), İspanya (1925), İsveç (1924), İsviçre (1925), İtalya (1924), İzlanda (1994), Japonya (1925), Kanada (1923), Kuzey Kore (2016), Litvanya (2013), Letonya (2016), Macaristan (1927), Mısır (1925), Monako (1925), Norveç (1924), Polonya (1931), Portekiz (1927), Romanya (1925), Rusya (Sovyetler Birliği-1935), Suudi Arabistan (1925), Slovakya (2017), Şili (1928), Venezuela (1928), Yeni Zelanda (1923), Yunanistan (1925).

3. Svalbard Antlaşması

Svalbard Antlaşması; Svalbard Takımadaları'nın statüsünü belirlerken, Antlaşma'ya taraf olan devletlere de Antlaşma'da tanımlanan haklar çerçevesinde belirli faaliyetleri yürütme ve bu Antlaşma'dan doğan haklarını Svalbard Takımadaları ve karasuları üzerinde talep etme hakkı vermektedir. Svalbard Antlaşması 10 maddeden oluşmaktadır.²⁹ Antlaşma'nın 1'inci maddesinde:

“Yüksek Sözleşmeci Taraflar, iş bu Antlaşma'nın şartlarına tabi olarak, Spitsbergen Takımadaları, Ayı Adası veya Beeren-Eiland ile birlikte, Greenwich'in 10° ve 35° Doğu boylamı arasında kalan tüm adalar ile 74° ve 81° Kuzey enlemi arasında kalan, özellikle Batı Spitsbergen, Kuzeydoğu Toprakları, Barents Adası, Edge Adası, Wiche Adaları, Hope Adası veya Hopen-Eiland ve Prens Charles Burnu'nun yanı sıra büyük ya da küçük tüm adalar ve buna eşlik eden kayalar üzerinde Norveç'in tam ve mutlak egemenliğini tanımayı taahhüt eder” denilmektedir.³⁰

Böylelikle Svalbard Takımadaları'nın coğrafi bir sınırlaması ve tanımlaması yapılmış, Norveç'in Svalbard Takımadaları üzerindeki tam ve mutlak egemenliği vurgulanmıştır. 2'inci maddede; 1'inci maddede belirtilen alanlarda, Antlaşma'ya taraf olan devletlerin gemileri ve vatandaşlarının, karasularında avlanma, balıkçılık ve madencilik haklarından eşit şekilde yararlanabileceği belirtilmektedir. Böylelikle Svalbard Takımadalarında belirli faaliyetlerle

Ancak 1993 yılında Çek Cumhuriyeti ve Slovakya olarak ayrıldığından, her iki ülkede ayrı tarihlerde Antlaşma'ya taraf olmuşlardır. Bkz. “Treaty Concerning The Archipelago of Spitsbergen, Including Bear Island”, <https://verdragenbank.overheid.nl/en/Verdrag/Details/004293>, (30.07.2020).

²⁸ Tablo 1, Svalbard Antlaşması'na taraf olan devletleri (imzacı ülkeler dâhil) ve Antlaşmayı onaylama tarihlerini göstermektedir. Örneğin Fransa Svalbard Antlaşması'nı 1920 tarihinde imzalamış 1924 yılında onaylamıştır.

“Treaty Concerning The Archipelago of Spitsbergen, Including Bear Island”, <https://verdragenbank.overheid.nl/en/Verdrag/Details/004293>, (30.07.2020).

²⁹ Svalbard Antlaşması'nın tam metni için bkz. Svalbard Treaty, “Treaty Between Norway, The United States of America, Denmark, France, Italy, Japan, The Netherlands, Great Britain And Ireland and The British Overseas Dominions and Sweden Concerning Spitsbergen Signed in Paris 9th February 1920”, 1-7, http://library.arcticportal.org/1909/1/The_Svalbard_Treaty_9ssFy.pdf, (12.12.2017).

³⁰ A.g.e., 2.

ilgili olarak uyruk temelli ayrımcılık yasaklanmıştır. Ayrıca taraf devletlerin vatandaşlarına eşit davranmak koşuluyla Norveç'e; söz konusu bölgelerin flora ve faunasının ve karasularının korunması ve gerekirse yeniden oluşturulmasını sağlamak için uygun önlemleri alma yetkisi verilmektedir.³¹ 3'üncü maddede; Antlaşma'ya taraf devletlerin vatandaşlarının Svalbard Takımadaları'na erişimi ve girişi konusunda mutlak eşit haklara sahip olduğu, ayrıca Norveç vatandaşlarının Svalbard Takımadaları'na ve Svalbard Takımadaları'ndan yapılan ithalat veya ihracat vergileriyle ilgili olarak avantajlı bir muameleden yararlanamayacağı ve hiçbir girişim için tekel kurulamayacağı belirtilmektedir. 4'üncü maddede; Norveç Hükümeti tarafından Svalbard Takımadaları'nda kurulan radyo istasyonlarının Antlaşma'ya taraf devletlerin vatandaşlarına açık olduğu vurgulanmaktadır. 5'inci maddede; Svalbard Antlaşması'na taraf olan devletlere uluslararası bir meteoroloji istasyonu kurma hakkı tanınmakta ve bilimsel araştırmaların yapılacağı koşulları belirleyen sözleşmelerin sonuçlandırılacağına da dikkat çekilmektedir.³² 6'ncı maddede; Antlaşma'ya taraf olan devletlerin vatandaşlarının haklarının tanındığı ve Antlaşma'nın imzalanmasından önce "*arazinin bulunduğu veya arazinin işgal edilmesinden*" kaynaklanan taleplerin Antlaşma'nın Ek'ine uygun olarak ele alınacağı vurgulanmaktadır.³³ 7'inci maddede; Antlaşma'ya taraf olan devletlerin vatandaşlarının mülkiyet ve maden hakları edinmesi ve kullanılması konusunda eşit statüye sahip oldukları, 8'inci maddede; toplanan vergi, aidatlar ve harçların sadece bu bölgeler için tahsil edilebileceği ve buralarda kullanılabilmesi belirtilmektedir. Daha açık bir ifadeyle, Norveç Hükümeti'nin buralardan ekonomik bir kâr elde etmemesini ancak madencilik düzenlemesini yapmasını esas almaktadır. 9'uncu maddede; Svalbard Takımadaları üzerindeki askerî faaliyetler yasaklanmaktadır.³⁴ Son olarak 10'uncu maddede; Rusya'nın Antlaşma'ya taraf oluncaya

³¹ İkinci maddede ayrıca Antlaşma'nın 6 ve 7'inci maddeleri uyarınca hakları tanınan arazi sahipleri, kendi topraklarında avlanma hakkına sahiptirler: kendi yerleşimlerinin bulunduğu mahalle, evler, mağazalar, fabrikalar ve tesisler yerel polis yönetmelikleri tarafından belirlenen koşullar altında mülklerini geliştirme amacını; kendi iş yerlerinin veya iş yerinin karargâhını çevreleyen 10 kilometre yarıçapında ve her iki durumda da, iş bu Maddede belirtilen koşullara uygun olarak Norveç Hükümeti tarafından yapılan düzenlemelere her zaman riayet etmek zorundadır. Bkz. A.g.e., 2.

³² A.g.e., 3.

³³ Svalbard Antlaşması'nın Ek'i üç paragraf ve her paragraf ayrı maddelerden oluşmaktadır. Ek kısmı Antlaşma'nın tamamıyla aynı etkiye sahiptir. Svalbard Antlaşması madde-6 ve Ek kısmı için bkz. A.g.e., 3-4 ve 5-7.

³⁴ Antlaşma'nın 9'uncu Maddesinde, "*Norveç Milletler Cemiyeti'ne kabul edilmesiyle sağlanan haklara ve görevlere tabi olarak, madde 1'de belirtilen topraklarda herhangi bir deniz üssü kurulmasını veya kurulmasına izin vermemeyi ve söz konusu topraklarda herhangi bir güçlendirme inşa etmemeyi ve savaş benzeri amaçlar için hiçbir zaman kullanılmayacağını taahhüt eder*" denilmektedir. Bkz. A.g.e., 4.

kadar, taraf devletlerin vatandaş ve şirketleriyle aynı haklara sahip olacağı belirtilmektedir.³⁵ Böylelikle Rus şirket ve vatandaşlarının Svalbard Takımadaları'nda yürüttükleri faaliyetler Svalbard Antlaşması'na taraf olmadan güvence altına alınması sağlanmıştır.

4. Svalbard Antlaşması'nın Uygulanması, Yaşanan Anlaşmazlıklar ve Çözüm Önerileri

Svalbard Antlaşması, Norveç'in Svalbard Takımadaları üzerindeki egemenlik yetkilerini sınırlandırmakta³⁶ ve yalnızca Antlaşma'ya taraf olan devletlerin kendi vatandaşları ve şirketleri adına Norveç tarafından eşit hak isteyebilecekleri bir uygulama alanı yaratmaktadır.³⁷ Antlaşma'nın tamamı dikkate alındığında Norveç'in Svalbard Antlaşması'ndaki yükümlülükleri üç başlık altında toplanabilir. Bunlar:

- 1) Antlaşma'ya taraf olan devletlerin vatandaşlarına karşı eşit muamele;
- 2) Vergilerin toplanması
- 3) Askerî konulara ilişkin yükümlülüklerdir.

Svalbard Takımadaları üzerindeki temel anlaşmazlık noktası ise; ayrımcı olmayan ekonomik erişim hakkının Svalbard Antlaşması'nın imzalandığı tarihten günümüze deniz yetki alanlarının tanımında yapılan yeniliklere ve değişikliklere rağmen karasularının ötesine uzanıp uzanmadığı ile ilgilidir.³⁸

Eşit muamele ya da ayrımcılık yapılmaması hakkı; Norveç'in Antlaşma'da tanımlanan alanlarda Antlaşma'ya taraf olan devletlerden gelen vatandaşlar ve şirketler için eşit haklar sağlama yükümlülüğünü ifade etmektedir. Ancak Antlaşma'nın milliyet temelinde ayrımcılığa karşı bir yasak getirmemesi, Antlaşma'nın 2 ve 3'üncü maddelerinde belirtilen balıkçılık, madencilik vb. faaliyet alanlarında herhangi bir kişi veya şirkete bu alanlarda faaliyet göstermesi için sınırsız veya koşulsuz bir özgürlük alanı sağlamamaktadır. Bu bağlamda eşit

³⁵ Rusya'nın Svalbard Antlaşması'nın imzalandığı 1920 yılında iç karışıklık içerisinde olduğu ve Sovyetler Birliği'nin 1921 yılında kurulduğu hatırlanmalıdır. Sovyetler Birliği Svalbard Antlaşması'na 1935 yılında taraf olmuştur. Ayrıca Antlaşma'nın 10'uncu Maddesinde, 1'inci Maddede belirtilen bölgelerdeki taleplerin, antlaşmada belirtilen şartlar altında, Antlaşma'ya taraf olan devletler tarafından Danimarka Hükümeti aracılığıyla, haklarını ödünç verme isteği beyan edilerek, İngilizce ve Fransızca olan Antlaşma metinlerinin her ikisi de onaylanarak Paris'e bırakılacağı belirtilmektedir. Bkz. A.g.e., 5.

³⁶ Norwegian Ministry of Justice and Public Security, a.g.e., 20.

³⁷ A.g.e., 17.

³⁸ Svalbard Antlaşması'nda ayrımcı olmayan ekonomik erişim hakkının karasularına kadar uzandığı açıkça belirtilmektedir. Bkz. Svalbard Treaty, a.g.e., 1-8. Ayrıca bkz. Valery Konyshev ve Alexander Sergunin, "Russia's Policies on the Territorial Disputes in the Arctic", *Journal of International Relations and Foreign Policy* 2, no. 1 (2014): 75, http://jirfp.com/journals/jirfp/Vol_2_No_1_March_2014/4.pdf, (28.07.2018); Byers, a.g.e., 19.

muamele ilkesi, başka nedenlerle bir faaliyeti düzenlemeye veya gerekirse yasaklamaya engel değildir.³⁹ Bu durumda, Svalbard Antlaşması'nın 3'üncü maddesinde Antlaşma'ya taraf olan devletlerin tüm vatandaşlarına Svalbard Takımadaları'na giriş için eşit hak verdiği ve Svalbard Takımadaları'nda yürütülen söz konusu faaliyetlerin Schengen Anlaşması kapsamında değerlendirilemeyeceği anlaşılmaktadır.⁴⁰ Ancak Norveç'in; 1994 yılında katıldığı "*Avrupa Ekonomik Alanı Anlaşması'nın (European Economic Area-AEA)*"⁴¹ Svalbard Takımadalarını kapsam dışı bıraktığı hatırlanacak olursa, Svalbard Antlaşması'na taraf olan ve AEA üyesi olmayan devletlerin vatandaşlarına "eşit muamele ilkesi" gereği yükümlülüklerini nasıl yerine getireceğinin açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Öyle ki, Norveç ile Avrupa Birliği (AB) arasındaki serbest ticaret anlaşmaları ve Avrupa Serbest Ticaret Birliği'ni kuran Sözleşme, Svalbard Takımadaları'nda uygulanmaya devam etmektedir.⁴² Bunlara ek olarak, Svalbard Antlaşması'nın 5'inci maddesinde bilimsel araştırmaların yapılmasına ilişkin şartları belirleyen hüküm, hangi koşullarda bu hükmün geçerli olacağına dair bir açıklama sunmamaktadır.⁴³ Günümüzde Barentsburg, Hornsund, Longyearbyen ve Ny-Alesund yerleşim yerlerinde onlarca farklı ülkenin bilimsel araştırma istasyonları bulunmaktadır.⁴⁴ Rus kömür madenciliği şirketi Trust Arktikugol tarafından işletilen bir yerleşim yeri olan Barentsburg aynı zamanda Svalbard Takımadaları'ndaki Rus araştırmaları için de bir merkezdir. "*Rusya Bilimler Akademisi (Russian Academy of Sciences-RAS)*" ve Rusya'daki "*Hidrometeoroloji ve Çevre İzleme Federal Servisi'ne (The Federal Service for Hydrometeorology and Environmental Monitoring in Russia-Roshydromet)*" bağlı bir dizi kurum Barentsburg'da araştırma ve izleme programları yürütmektedir.⁴⁵ Hornsund istasyonu, 1978 yılından beri "*Polonya Bilimler Akademisi (Polish Academy of Sciences)*" tarafından kalıcı (sürekli insanlı) olarak yönetilmektedir.⁴⁶

³⁹ Norwegian Ministry of Justice and Public Security, a.g.e., 20.

⁴⁰ Schengen Anlaşması, o dönemki ismi Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) olan Avrupa Birliği (AB)'nin 1985 yılında imzaladığı bir Anlaşma olup, amacı, sınır ülkeleri ve üye devletler arasındaki sınır kontrollerini kaldırmak ve dış sınır kontrollerini güçlendirmektir. Norveç 1996 yılında Schengen Anlaşması'na katılmıştır. Bkz. Norwegian Ministry of Justice and Public Security, a.g.e., 23.

⁴¹ Euronews, "*Norveç Neden AB Üyesi Değil*", 29 Mart 2013, <http://tr.euronews.com/2013/03/29/norvec-neden-ab-uyesi-degil>, (29.01.2018).

⁴² Norwegian Ministry of Justice and Public Security, a.g.e., 22.

⁴³ Svalbard Treaty, a.g.e., 3.

⁴⁴ Svalbard Science Forum, "Research Communities", <https://www.forskningradet.no/en/svalbard-science-forum/svalbard-research-planning/research-communities/>, (29.07.2020).

⁴⁵ Svalbard Science Forum, "Barentsburg", <https://www.forskningradet.no/en/svalbard-science-forum/svalbard-research-planning/research-communities/barentsburg/>, (29.07.2020).

⁴⁶ Svalbard Science Forum, "Hornsund", <https://www.forskningradet.no/en/svalbard-science-forum/svalbard-research-planning/research-communities/hornsund/>, (29.07.2020).

Longyearbyen, Svalbard Takımadaları'nın en önemli iki araştırma kurumu olan “Svalbard Üniversitesi (The University Center in Svalbard-UNIS)” ve “Norveç Kutup Enstitüsü'ne (The Norwegian Polar Institute)” ev sahipliği yapmaktadır. Birleşik Krallık, Çin, Finlandiya, İsveç, Japonya ve Norveç'e bağlı çeşitli kurumlar tarafından işletilen EISCAT Svalbard Radarı burada bulunmaktadır. En yeni gelişmelerden biri 2014 yılında “Çekya Güney Bohemya Üniversitesi” tarafından Çekya Araştırma İstasyonu'nun kurulması olmuştur.⁴⁷ Ny-Alesund; Çin, Fransa, Almanya, Hindistan, İtalya, Japonya, Hollanda, Norveç, Güney Kore ve Birleşik Krallık'ın ilgili kurumları tarafından işletilen 14 kalıcı araştırma istasyonuna ev sahipliği yapmaktadır.⁴⁸ Bu bağlamda mevcut araştırma istasyonları ve sürdürülen bilimsel faaliyetler ve bu faaliyet alanlarında geliştirilen uluslararası iş birliğinin genişlemesi, günümüzde Svalbard Takımadaları'nda yürütülen bilimsel faaliyetler için ayrıca yeni anlaşmalar yapmanın mümkün olmadığını ortaya koymaktadır.⁴⁹ Bu noktada, Norveç'in Svalbard Takımadaları'nda uygun görülen bilimsel araştırma faaliyetlerini düzenleme hakkına sahip olduğu söylenebilir.

Vergilendirme şartları ise; 8'inci maddede belirtilen faaliyet alanlarında sadece Svalbard Takımadaları için tahsis edilmesini gerektirmektedir. Bu vergilendirmenin amacı, Svalbard Takımadaları'ndaki havaalanı, arama kurtarma hizmetleri ve alt yapı gibi vergilendirmeyi haklı kılan ihtiyaçlardır. Bunların dışında 8'inci maddenin üçüncü paragrafına göre Norveç, madencilik düzenlemesinin⁵⁰ bir gereği olarak maden ihracatına bir ihracat vergisi koyabilir. Ancak bu durum, “*mineral ihracatı için 100.000 tona kadar çıkan minerallerin maksimum değerinin %1'ini geçmeyecek şekilde ihracat vergisi alabilir*” şeklinde tanımlanmıştır.⁵¹

Son olarak Svalbard Antlaşması'nın 9'uncu maddesi, Norveç'in Svalbard Takımadaları'nda deniz üsleri oluşturma, tahkimat yapma veya buranın savaş amaçlı kullanımıyla ilgili olarak egemenliğine sınırlamalar getirmektedir. Ancak günümüzde özellikle

⁴⁷ Svalbard Science Forum, “Longyearbyen”, <https://www.forskingsradet.no/en/svalbard-science-forum/svalbard-research-planning/research-communities/longyearbyen/>, (29.07.2020).

⁴⁸ Svalbard Science Forum, “Ny-Alesund”, <https://www.forskingsradet.no/en/svalbard-science-forum/svalbard-research-planning/research-communities/ny-alesund/>, (29.07.2020).

⁴⁹ Norwegian Ministry of Justice and Public Security, a.g.e., 22.

⁵⁰ “Svalbard Madencilik Yasası” 1925 yılında düzenlenmiştir. “Svalbard Madencilik Yasası” için bkz. “Treaty of 9 February 1920 Relating to Spitsbergen (Svalbard)-Act of 17 July 1925 Relating to Svalbard The Mining Code for Spitsbergen (Svalbard)”, 12-20, <http://app.uio.no/ub/ujur/oversatte-lover/data/lov-19250717-011-eng.pdf>, (12.12.2017).

⁵¹ Svalbard Treaty, a.g.e., 4.

askerî olan veya olmayan şeyin tanımlamasında zaman zaman muğlaklık yaşanabilmektedir. Svalbard Antlaşması'nın imzalandığı 1920 yılından günümüze kadar Norveç tarafından Svalbard Takımadaları'nda herhangi bir askerî üs oluşturulmamıştır. Ancak Svalbard Takımadaları'nın NATO savunma planlarına dâhil edildiği ve sivil amaçlı kullanılan askerî uçakların askerî konulara getirilen kısıtlamanın dışında tutulduğu da bilinmektedir. Ayrıca Norveç tarafından Svalbard Antlaşması'na taraf olan devletlere 1971 yılında yapılan bildiri; Longyearbyen'deki havaalanının “yalnızca sivil havacılığa ayrıldığı” belirtilmiştir. Svalbard Antlaşması'ndan bağımsız olarak uygulamaya konulan ve Antlaşma'ya da uydurulan bu bildiri, uçuşun amacı ve neyin sivil havacılık olarak kabul edilip edilmediğinin belirlenmesi önemlidir. Örneğin; Norveç sivil görevlerdeki (arama ve kurtarma görevleri vb.) askerî uçaklara ve sahil güvenlik misyonlarına bu kapsamda izin verebilmektedir.⁵² Ancak bu durum diğer devletler tarafından uygulamanın sorunsuz bir şekilde kabul edildiği anlamına gelmemektedir. Özellikle Sovyetler Birliği (sonrasında Rusya) Longyearbyen havaalanının askerî amaçlarla kullanılabilceğini belirterek uygulamayı protesto etmiştir. Buna ek olarak, Rus yerleşim yeri Barentsburg'taki helikopter filosu ve helikopter pistinin büyüklüğü, bir maden yerleşimi olması nedeniyle buradaki şirketin (Trust Arktikugol) gerçek ihtiyaçlarının çok ötesinde bir büyüklüğe sahip olduğu yönünde tartışmalar da zaman zaman gündeme gelmektedir.⁵³

Svalbard Takımadaları üzerindeki ayrımcı olmayan ekonomik erişim hakkının Svalbard Takımadaları'nın karasuları genişliğinin ötesine uzanıp uzanmadığı konusu; Svalbard Antlaşması imzalandığında, uluslararası hukukta karasularının ötesinde kıta sahanlığı ve münhasır ekonomik bölge (MEB) gibi herhangi bir deniz bölgesinin tanımlanmamış veya geliştirilmemiş olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca Antlaşma'da karasuları genişliğinin belirtilmediğini de vurgulamak gerekir. Svalbard Antlaşması'nın imzalandığı tarihte Norveç, karasularını dört deniz mili “(deniz yoluyla aşınmayan en dıştaki adadan veya adacıktan gelen alışlagelmiş deniz mili yani 4 deniz mili/deniz mili uzaklığı)” olarak kabul etmiştir. Bu tanımlamanın o dönemin koşulları ve uluslararası genel kabul gören tanımlar gereği benimsendiği söylenebilir. Ancak deniz hukuku alanında yaşanan gelişmeler ve ilerlemelerle Norveç'in Svalbard Takımadaları üzerindeki egemenliği ve Svalbard Antlaşması'na taraf olan devletlerin hakları ile ilgili uyuşmazlıklar, 1982 tarihli Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku

⁵² Norwegian Ministry of Justice and Public Security, a.g.e., 22.

⁵³ Spitsbergen-Svalbard, “The Spitsbergen Treaty”, <https://www.spitsbergen-svalbard.com/spitsbergen-information/history/the-spitsbergentreaty.html>, (04.03.2020).

Sözleşmesi'nin (BMDHS) kıyı devletlerine kıta sahanlığı ve MEB gibi yeni deniz yetki alanları eklediği zaman belirginleşmeye başlamıştır.⁵⁴

İlk olarak 1977 yılında Norveç'in Svalbard Takımadaları çevresinde 200 millik bir deniz alanında balıkçılık koruma bölgesi kurması, Svalbard Antlaşması'nda belirtilen ayrımcı olmayan veya eşit muamele hakkının Svalbard Takımadaları'nın karasularının ötesine uzanıp uzanmadığı sorusunu gündeme getirmiştir.⁵⁵ Norveç ekonomik erişim hakkının karasularının dışında taraf devletler tarafından kullanılmayacağını iddia etse de⁵⁶ anlaşmazlık MEB ve 200 deniz mili ötesinde geniş kıta sahanlığı ve bu alanlardaki balıkçılık, petrol ve doğal gaz kullanım potansiyeli de dâhil olmak üzere, denizaltını kapsayacak şekilde genişletilmiştir.⁵⁷ 2004 yılında karasuları sınırlarının genişliğini 12 deniz miline çıkardığını açıklayan Norveç, bu tarihten sonra Svalbard Takımadaları'nda Svalbard Antlaşması'nın hükümlerini karasularının 12 deniz mili içerisindeki alanlarda uygulamaya başlamıştır.⁵⁸ Norveç, bu 12 deniz mili genişliğindeki karasularının ötesindeki deniz alanlarında Svalbard Antlaşması'nın geçerli olmadığını ve deniz yatağının sınırsız olarak Norveç yetkisine tabi olduğunu iddia etmektedir.⁵⁹ Ayrıca Norveç'in balıkçılık koruma alanları oluşturma ve ekonomik aktiviteyi sınırlayan doğal koruma bölgelerinin genişletilmesine yönelik tek taraflı girişimleri Rusya tarafından tepkiyle⁶⁰, Svalbard Antlaşması'nın tarafı Birleşik Krallık, İspanya ve İzlanda tarafından ise olumsuz karşılanmaktadır.⁶¹ Günümüzde Norveç, Svalbard Takımadaları'nın MEB'i içerisinde bulunan geleneksel balıkçılık faaliyetlerine dayanarak bazı devletlere çeşitli balıkçılık kotaları sağlamaya devam ederken, İzlanda ve Rusya gibi Svalbard Antlaşması'nın taraf devletlerine balıkçılık izni vermemektedir. Norveç'in Svalbard Takımadaları'nın 200 deniz mili içerisindeki

⁵⁴ Numminen, a.g.e., 10.

⁵⁵ Byers, a.g.e., 19.

⁵⁶ 1969 tarihli Viyana Sözleşmesi'nin 31'inci Maddesi, antlaşmalara ilişkin genel yorum kurallarını belirtmektedir. Hüküm, bir Antlaşma'nın, bağlamında bulunan ve Antlaşma'nın şartlarına ve amacına uygun olarak verilecek olan sıradan anlamına uygun olarak iyi niyetle yorumlanması gerektiğini belirtmektedir. Norveç, Viyana Sözleşmesi'ne taraf değildir, ancak yorumlama kuralı, bütün devletlerin bağlı olduğu teamül hukukunu ifade eder.

⁵⁷ Byers, a.g.e., 19.

⁵⁸ Norwegian Ministry of Justice and Public Security, a.g.e., 20.

⁵⁹ Arild Moe, "Russian and Norwegian Petroleum Strategies in the Barents Sea", *Arctic Review on Law and Politics* 1, no. 2 (2010), <https://Arcticreview.no/index.php/Arctic/article/view/13>, (12.08.2018): 242; Ragnhild Gronning, "Op-Ed: Need Debate on the Svalbard Treaty", *High North News*, 10 Kasım 2017, <http://www.highnorthnews.com/op-ed-need-debate-on-the-svalbard-treaty/>, (12.02.2018), 2.

⁶⁰ Japan Times, "Russia Accuses Norway of Restricting Its Activities on Arctic Islands", 05 Şubat 2020, <https://www.japantimes.co.jp/news/2020/02/05/world/russia-accuses-norway-restricting-activities-arctic-islands/>, (12.08.2020).

⁶¹ Gronning, a.g.e., 2. Svalbard Antlaşması'na katılan 46 imzacı devletin çoğunluğu konuyla ilgili herhangi bir görüş bildirmemiştir.

Rus balıkçı teknelerine zaman zaman el koyduğu ve iki ülke arasında bazı diplomatik gerilimlere neden olduğu da bilinmektedir.⁶²

Burada anlaşmazlığa esas teşkil eden konu; ayrımcı olmayan ekonomik erişim hakkının Svalbard Takımadaları'nın karasuları genişliğinin ötesine Norveç egemenliğinin ulaşip ulaşmadığıyla ilgili olmayıp, bu egemenliğin Svalbard Antlaşması'na göre kısıtlanıp kısıtlanmadığı ile ilgilidir.⁶³ Norveç, Svalbard Antlaşması'ndan çok daha sonra imzalanan BMDHS'ye dayanarak Svalbard Takımadaları'nın karasuları ötesinde kıta sahanlığı ve MEB'de de egemenliğe sahip olduğu iddiasında bulunmaktadır.⁶⁴ Norveç'in bu iddiasına karşı iki görüşün genel kabul gördüğü söylenebilir. İzlanda ve Rusya tarafından desteklenen birinci görüş; Norveç'in Svalbard Antlaşması'nda belirtilen alanlar dışında Svalbard Takımadaları'nın karasuları ötesinde herhangi bir deniz yetki alanı (kıta sahanlığı, MEB vb.) bulunmadığıdır. Bu, Svalbard Takımadaları üzerindeki Norveç egemenliğinin coğrafi anlamda da sınırlı olduğu anlamına gelmektedir. Birleşik Krallık tarafından desteklenen ikinci görüş ise; Svalbard Antlaşması'nın 1969 tarihli Viyana Sözleşmesi'nde belirtilen genel yorum kurallarına göre okunması gerektiğidir. Birleşik Krallık, Svalbard Antlaşması'nda tanımlanan eşit muamele hakkının Norveç egemenliğinin belirtildiği aynı cümle içinde düzenlendiğinden⁶⁵, Norveç ve Antlaşma'ya taraf devletlerin vatandaşlarının ve şirketlerinin ekonomik erişim hakkının Svalbard Takımadaları'nın karasularının ötesinde kıta sahanlığı MEB'inde eşit muamele hakkına sahip olduğunu savunmaktadır.⁶⁶ İkinci görüşe uygun olarak, 20 Şubat 2006 tarihinde Norveç ve Danimarka, Svalbard Takımadaları ile Grönland arasındaki kıta sahanlığı sınırını sınırlayan bir anlaşmayı imzalamışlardır. Bu anlaşma aynı zamanda 200 deniz mili içerisinde Svalbard Takımadaları'nın balıkçılık koruma alanları ile Grönland'ın MEB'ini sınırlamaktadır.⁶⁷ Arild Moe'e göre anlaşmazlık; söz konusu alanların petrol ve gaz yatakları için ümit vadeden jeolojik yapılara sahip olup olmadığından emin olunamadığı için

⁶² Alun Anderson, *After The Ice Life, Death and Geopolitics in the New Arctic*, (New York: Smithsonian Books, 2009), 129; Byers, a.g.e., 19; Charles Emmerson, *The Future History of The Arctic*, (Great Britain: Vintage, 2011), 108.

⁶³ Moe, a.g.e., 243.

⁶⁴ Ceren Uysal Oğuz ve Güneş Ersoy, "Svalbard Takımadası ve Çevresindeki Deniz Alanlarına Yönelik Uluslararası Hukuk Düzenlemelerinin İrdelenmesi", *Akdeniz İİBF Dergisi* 19 (2019): 72, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/830643>, (31.12.2020).

⁶⁵ Svalbard Treaty, a.g.e., 2.

⁶⁶ Byers, a.g.e., 20. Birleşik Krallığın Svalbard Takımadaları'nda Norveç ile eşit haklar istediğine ilişkin daha fazla bilgi için ayrıca bkz. Emmerson, a.g.e., 109.

⁶⁷ Churchill ve Ulfstein, a.g.e., 562.

tırmandırılmamıştır. Ayrıca günümüze kadar çok az sismik araştırmanın yapıldığı söylenebilir.⁶⁸ Burada ortaya çıkabilecek olan petrol ve gaz havzaları, önemli maden ve mineraller Svalbard Antlaşması'nın tarafları ile Norveç arasındaki anlaşmazlığı derinleştirebileceği gibi sorunun çözümünde de itici bir güç olabilir. “*ABD Jeoloji Araştırmaları (US Geological Survey-USGS)*”nın 2008 yılı verilerine göre; Svalbard Takımadaları'nın içinde yer aldığı Doğu Barents Havzası, Arktika Okyanusu'nda değerlendirilmeye tabi tutulan 33 petrol ve gaz alanı arasında yaklaşık 7,4 milyar varillik tahmini petrol rezerviyle en büyük dördüncü ve yaklaşık dokuz trilyon metreküp doğal gaz rezerviyle de en büyük ikinci havzadır.⁶⁹

Svalbard Takımadaları'nda 2002 yılına kadar karada çeşitli petrol arama girişimlerinde bulunulsa da ticari anlamda somut veriler elde edilememiştir. Ayrıca 2001 yılında “*Svalbard Çevre Koruma Yasası (Svalbard Environmental Protection Act)*”nın yürürlüğe girmesiyle birlikte karada sondaj yapılması yasaklanmıştır.⁷⁰ Bu uygulama, Svalbard Takımadaları'nın deniz alanlarında keşif amaçlı sondaj izni dâhil olmak üzere çok daha önce hayata geçirilmiştir. Hopen Adası'nın çevresinde ve Spitsbergen Adası'nın batı kıyısı boyunca petrolün varlığı, Barents Havzası ve diğer deniz alanlarındaki petrol sahalarının verilerine dayanarak kabul edilse de özel olarak tanımlanmış bir alandaki doğal kaynakları işletme hakkının ancak Svalbard Çevre Koruma Yasası ve Svalbard Takımadaları'nda uygulanan diğer düzenlemelere uygun olarak izin verilmesi gerekmektedir. Günümüzde Svalbard Hükümeti'nin Svalbard Takımadaları'nın karasularında petrol faaliyeti ile ilgili mevcut düzenlemeleri/yasakları uygulamaya devam etmesi beklenebilir.⁷¹ Bununla birlikte, Svalbard Takımadaları'nın deniz alanlarında Norveç yönetiminin olmadığı geniş çaplı ticari faaliyetler, petrol ve gaz keşfi ve işletilmesi ihtimal dâhilinde görülmemektedir. Böyle bir girişim, anlaşmazlığın derinleşmesine neden olabileceği gibi, düzenleyici bir yönetimin olmamasına da bağlı olarak yüksek bir risk, maliyet ve adalarda temel tesislerin (yaşamsal, teknik vb.) kurulmasını da gerektirebilir. Ayrıca Svalbard Takımadaları'nın deniz yetki alanlarında petrol ve gaz keşfine yönelik yapılabilecek

⁶⁸ Moe, a.g.e., 243.

⁶⁹ USGS, “Circum-Arctic Resource Appraisal: Estimates of Undiscovered Oil and Gas North of Arctic Circle”, *U.S. Geological Survey*, Open-File Report 2007-1404 (2008): 4, <https://pubs.usgs.gov/fs/2008/3049/fs2008-3049.pdf>, (10.10.2017).

⁷⁰ Svalbard çevre koruma yasası için ayrıca bkz. Governor of Svalbard, “Svalbard Environmental Protection Act”, *Relating to the Protection of the Environment in Svalbard, Act of 15 June 2001 No. 79*, <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/svalbard-environmental-protection-act/id173945/>, (27.07.2020).

⁷¹ Norwegian Ministry of Justice and Public Security, a.g.e., 100.

her türlü girişim, Norveç ve Rusya arasında 2010 yılında Barents Denizi'ne ilişkin yapılan sınırlandırma anlaşmasıyla bağlantılı olacaktır.⁷² Anlaşma'da; her iki ülkenin Barents Denizi'ndeki geleneksel balıkçılığına yapılan vurgu⁷³ ve hidrokarbon kaynaklarının belirtilen sınırlandırma hattına doğru genişlemesi gereken durumlarda, bu kaynaklarının verimli ve sorumlu yönetimini sağlayan ayrıntılı kural ve prosedürlerin benimsenmesine yönelik tavsiyeler bulunmaktadır.⁷⁴ Norveç'in Snohvit ve Goliat gaz ve petrol sahası ile Rusya'nın Shtokman gaz sahası gibi önemli enerji havzaları Barents Denizi'nde bulunmaktadır.⁷⁵ Zamanla Norveç'in Barents Denizi'nin bazı bölgelerinde petrol ve gaz sahalarını açması, Svalbard Takımadaları'nın deniz alanlarında olduğu gerekçesiyle 2015 yılında Rusya tarafından tepkiyle karşılanmış ve protesto edilmiştir. Rusya, Svalbard Antlaşması'na taraf olan devletler ile müzakere etmeden Norveç'in bu faaliyetlerini yürütemeyeceğini ileri sürmektedir. Bu noktada, Rusya Savunma Bakanlığı'nın 2017 yılında yaptığı bir açıklamada; "*Norveç'in Svalbard politikasını savaşa yol açabilecek bir çatışma kaynağı*" olarak tanımlaması dikkat çekicidir.⁷⁶ Ayrıca Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov'un Svalbard Antlaşması'nın 100'üncü yılı vesilesiyle Norveç Dışişleri Bakanı Ine Eriksen Soreide'ye gönderdiği mesajda özet olarak; Rusya'nın Svalbard Takımadalarındaki varlığını kısıtlamak değil, onu güçlendirmek, çeşitlendirmek ve modernleştirmek için uzun vadeli planları olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca Norveç ile kalıcı ve yapıcı bir işbirliği geliştirmek istediği, Norveç dışında Rusya'nın onlarca yıldır Svalbard Takımadaları'nda ekonomik faaliyetler yürüten tek ülke olduğu vurgulanmış, "*mutlak eşitlik temelinde*" özellikle Rus helikopterin kullanımıyla ilgili kısıtlamalardan, Spitsbergen'e özel olarak Rus vatandaşları için uygulanan sınır dışı etme işlemlerinden, Norveç'in balıkçılık koruma alanlarının yasadışı olduğundan, ekonomik faaliyetlerin sınırlı olduğu doğa koruma bölgelerinin mantıksız bir şekilde genişletilmesinden ve diğer bazı problemlerden endişe edildiği belirtilmiştir.⁷⁷

⁷² Barents Anlaşması; anlaşmazlığa neden olan tartışmalı alanı yaklaşık olarak, aynı büyüklükte iki parçaya bölmektedir. Barents Anlaşması'nın tamamı için bkz. "Joint Statement on Maritime Delimitation and Cooperation in the Barents Sea and the Arctic Ocean", 1-3, https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/ud/vedlegg/folkerett/030427_english_4.pdf, (30.08.2018).

⁷³ A.g.e., 2.

⁷⁴ A.g.e., 3.

⁷⁵ Konyshv ve Sergunin, a.g.e., 66.

⁷⁶ Gronning, a.g.e., 2-3.

⁷⁷ Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov'un Norveç Dışişleri Bakanı Ine Eriksen Soreide'ye gönderdiği mesaj için bkz. "Press Release on Foreign Minister Sergey Lavrov's Message to Norwegian Foreign Minister Ine Eriksen Soreide on the Occasion of the 100th Anniversary of the Spitsbergen Treaty", 04 Şubat 2020,

5. Svalbard Antlaşması ve Türkiye

İmzalandığı tarihten günümüze üzerinden 100 yıl geçen Svalbard Antlaşması uygulanmaya devam etmektedir. Norveç'in Svalbard Takımadaları üzerindeki egemenliğinin ve karar verme hakkının nasıl sınırlandırıldığına ilişkin yapılan tartışmaların arasında Svalbard Takımadaları birçok ülkenin hem bilimsel araştırmalarına hem de strateji ve politikalarına konu olmaya devam etmektedir. Bu, Svalbard Antlaşması'na taraf olmadan devletlerin Svalbard Takımadaları'nda bilimsel araştırma yapamayacağı veya buraya yönelik strateji ve politika geliştirilmeyeceği anlamına gelmemektedir. Örneğin Türkiye; 2019 yılında ilk Türk Arktika Bilimsel Seferi'ni "İstanbul Teknik Üniversitesi Kutup Araştırmaları Merkezi (PolReC)" öncülüğünde gerçekleştirmiş ve Svalbard Takımadaları ve çevresinde eriyen buzullar, iklim değişikliği vb. konularda bilimsel araştırmalar gerçekleştirmiştir.⁷⁸

Svalbard Antlaşması, Antlaşma'ya taraf olan devletlere herhangi bir ekonomik, hukukî, malî ve siyasî külfet getirmemektedir. Eğer Antlaşma'nın sağladığı koşullar ve fırsatlar dikkate alınacak olursa, Antlaşmaya taraf olmak akılcı ve cazip gelmektedir. Türkiye neden Svalbard Antlaşması'na taraf olmamaktadır? sorusuna açıkça bir cevap vermek güçtür. Ancak ilk defa 2009 yılında Türkiye'nin Norveç Büyükelçiliği tarafından Dışişleri Bakanlığı'na Svalbard Antlaşması'na taraf olmaya karar verilmesi durumunda, "Norveçli yetkililer nezdinde girişimde bulunularak, depozitör devlet olan Fransa'ya başvurularak" imzanın atılmaması için hiçbir neden olmadığına dair resmi bir yazı gönderildiği bilinmektedir.⁷⁹ Büyükelçiliğin sonuçsuz kalan bu girişimi dışında, 01 Mart 2014 tarihinde eski bir milletvekili olan Gürkut Acar tarafından Türkiye eski Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'na yazılı olarak yanıtlanması için verdiği yazılı soru önergesinde özetle; Türkiye'nin Arktika ve Antarktika ile ilgili uluslararası düzeyde bulunduğu girişimler ve Türkiye'nin Svalbard Antlaşması'na neden taraf olmadığına ilişkin sorular yöneltilmiştir.⁸⁰ Yanıtsız kalan bu sorular dışında, bu makalenin yazarı tarafından

https://www.mid.ru/web/guest/maps/no//asset_publisher/f4MKo6byouc4/content/id/4019093?p_p_id=101_INSTANCE_f4MKo6byouc4&_101_INSTANCE_f4MKo6byouc4_languageId=en_GB, (29.07.2020).

⁷⁸ Dilara Zengin, "Türk Bilim İnsanları Rotayı Kuzey Kutbuna Çevirdi", *Anadolu Ajansı*, 06 Ağustos 2019, <https://www.aa.com.tr/tr/bilim-teknoloji/turk-bilim-insanlari-rotayi-kuzey-kutbuna-cevirdi/1550592>, (29.07.2020).

⁷⁹ Barbaros Büyüksağnak, "Svalbard Antlaşması ve Türkiye", 38, <https://drive.google.com/file/d/177BqGZ1DXSrgHlwzi3619P6rQ0U4LT7G/view>, (15.05.2019).

⁸⁰ Soru önergesinin tam metni için bkz. TBMM, "Geçmiş Dönem Yazılı Soru Önergesi Bilgileri", Dönemi ve Yasama Yılı: 24/4, Esas Numarası: 7/40465, Başkanlığa Geliş Tarihi: 03/03/2014, <https://www2.tbmm.gov.tr/d24/7/7-40465s.pdf>, (12.11.2020).

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı'na 09 Aralık 2017 tarihinde yöneltilen: “...Türkiye'nin bu antlaşmaya taraf olmamasının bir nedeni var mı? Bu yönde bir girişimi olmuş mudur?” şeklindeki yazılı sorulara cevap verilmemiştir.⁸¹ Son olarak Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından 30 Nisan 2018 tarihinde düzenlenen çalıştayda Türkiye'nin “Arktika Konseyi'ne üyelik sürecinde Svalbard Antlaşması'na taraf olmasının sağlayacağı faydaların ortaya çıkarılarak sürecin Dışişleri Bakanlığı ile koordine edilmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir”.⁸² Buradaki, esas yanılığ Arktika Konseyi gözlemci üyelik süreci ile Svalbard Antlaşması'nın birbiriyle ilişkilendirilmesi ve Svalbard Antlaşması'na taraf olmanın sağlayacağı fırsatların göz ardı edilmiş olmasıdır. Ayrıca Arktika Konseyi gözlemci üyelik statüsü ile Svalbard Antlaşması'na taraf olmanın Arktika Konseyi'nin belirlediği yedi ölçüt ile doğrudan bir bağlantısı olmadığını belirtmek gerekir.⁸³

Svalbard Antlaşması'nın imzalandığı tarihin Türkiye'nin Ulusal Kurtuluş mücadelesini verdiği bir döneme denk geldiği hatırlanacak olursa, bu dönem Türkiye'nin Svalbard Antlaşması'na taraf ol(a)mamasının bir nedeni olarak kabul edilebilir. Bununla birlikte, 1923 yılında ulu önder Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde kurulan genç Türkiye Cumhuriyeti'nin ulusal egemenlik ve tam bağımsızlık ilkeleri üzerinde yükselmeye başladığı dönem, İkinci Dünya Savaşı'nın dünyaya getirdiği yıkım ve sonrasında yaşanan gelişmeler, Soğuk Savaş ile birlikte ortaya çıkan nükleer yok etme kapasitesindeki artış ve iki kutuplu sistemin getirdiği güvenlik odaklı gelişmeler ile Soğuk Savaş sonrası dönemin ilk yıllarında uluslararası sistemin getirdiği koşullar ve dinamikler göz önüne alındığında bu durum yine anlaşılır olabilir. Ancak Sovyetler Birliği'nin Svalbard Takımadaları üzerinden Norveç ile yaşadığı her türlü ihtilafa rağmen (eşit muamele, kıta sahanlığı ve MEB vb.) 1935 yılında Antlaşma'ya taraf olduğu,

⁸¹ Svalbard Antlaşması'na ilişkin soru, Türkiye Dışişleri Bakanlığı Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER) üzerinden yöneltilmiştir. Aynı metinde Arktika Konseyi ile ayrıca bir soru yöneltilmiştir. Bu soru kısaca yanıtlanmıştır. Dışişleri Bakanlığı, Denizcilik, Havacılık ve Hudut Genel Müdür Yardımcılığı (DHGY) ile Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER) üzerinden yapılan görüşme, 02 Şubat 2018. Bunlara ek olarak, Türkiye'nin Svalbard Antlaşması'na neden taraf olmadığına ilişkin 16 Mayıs 2020 (başvuru sayısı: 2002334301) ve 25 Ekim 2020 (başvuru sayısı: 2004745549) tarihli CİMER bilgi edinme başvurularına cevap verilmemiştir.

⁸² İlkur İnam, Eda Ünal ve Mesut Koçak, “Arktik Bölgesi ve Yürütülen Çalışmalar, Türkiye'nin Kutup Çalışmaları”. *Kalkınmada Anahtar Verimlilik Dergisi* 358, (2018): 42, http://anahtar.sanayi.gov.tr/Files/Pdfs/anahtar_ekim_2018.pdf, (05.06.2019).

⁸³ Arktika Konseyi'nin gözlemci üyelik statüsü için belirlediği yedi ölçüt için bkz. Arctic Council, “Observers”, 1-3, <http://www.Arctic-council.org/index.php/en/about-us/Arctic-council/observers>, (05.01.2018). Ayrıca 2013 yılı Kiruna Bakanlar Toplantısı'nda “Arktika Konseyi Bağlı Ortaklar Gözlemci Kılavuzu” resmi olarak kabul edilmiştir. Bkz. Arctic Council, “Arctic Council Observer Manual For Subsidiary Bodies”, *Arctic Council*, Portland: Arctic Council, 2016, <https://oaarchive.arctic-council.org/handle/11374/939>, (06.01.2018).

ayrıca Arnavutluk, Bulgaristan, Romanya, Suudi Arabistan ve Yunanistan'ın 1925 yılında, Güney Kore'nin 2012 yılında ve Kuzey Kore'nin 2016 yılında Svalbard Antlaşması'na taraf olduğu bilinecek olursa, Türkiye'nin en azından Soğuk Savaş sonrası dönemde neden Svalbard Antlaşması'na taraf olmadığına muhtemel bir cevabı "*siyasî isteksizlik*" olabilir.⁸⁴

Eğer yukarıdaki soru, Türkiye neden Svalbard Antlaşması'na taraf olmalı? şeklinde sorulacak olursa, bu sorunun muhtemel cevabı; taraf devletlere hiçbir mali külfet yaratmayan Svalbard Antlaşması'nın sağladığı fırsatlardan yararlanma isteği olabilir. Örneğin; Türkiye'de Svalbard Antlaşması üzerine çalışmalarda bulunan Barbaros Büyüksağnak: "*400 yıldır farklı ülkelerden insanların balıkçılık, balina avcılığı, madencilik ve turizm*" için Svalbard Takımadaları ile ilgilendiğini ve Türkiye'nin de "*Antlaşma'ya taraf olarak Svalbard Takımadaları ile ilgilenme zamanının geldiğini*" belirterek, Türkiye'nin Antlaşma'ya taraf devletlerin kazanacağı haklardan yararlanması gerektiğine, Antarktika'da olduğu gibi Arktika'da da bilimsel araştırma istasyonunu kurabileceğine ve Svalbard Üniversitesi'ne öğrenci gönderilebileceğine dikkat çekmektedir.⁸⁵

Gelecekte Türkiye'nin Svalbard Antlaşması'na taraf olması, bölgede yaşanan anlaşmazlığa da taraf olması anlamına gelebilir. Mevcut koşullar altında balıkçılık koruma alanları açısından statükonun korunması kabul edilebilir bir durumdur. Bu bağlamda eşit muamele ya da ayrımcılık yapmamaya dayanacak yöntemlerin uygulanması zamanla geliştirilebilir. Ancak petrol ve gaz gibi faaliyet alanlarının genişlemesi statükonun sürdürülebilirliğini etkileme ve çözüme yönelik baskı oluşturma potansiyeline sahiptir. Türkiye Svalbard Antlaşması'nın çözümünde herhangi bir taraf ülkenin görüşünü benimsemek veya uygulamak zorunda değildir. Bölge dışı bir aktör olarak Ege Denizi'nde Türkiye ve Yunanistan arasında uygulanan "*Bern Dengesi*"⁸⁶ benzeri bir dengenin Svalbard Antlaşması temelinde taraflar arasında oluşturulmasına, bölgedeki ekonomik kaynakların yarattığı fırsatlardan çok

⁸⁴ 23 Ekim 2020 tarihinde 4'üncü Ulusal Kutup Bilimleri Çalıştayı'nda çalışmanın yazarı tarafından bu makalenin amacı kapsamında yapılan bildirinin soru-cevap kısmında; Doç.Dr. Burcu ÖZSOY tarafından Türkiye Dışişleri Bakanlığı tarafından diğer kurumların görüşü alınarak Svalbard Antlaşması'na taraf olmak için gerekli girişimlere başlanıldığı ifade edilmiştir.

⁸⁵ Gökhan Karakaş, "Türkiye Svalbard'da Olmalı", *Milliyet Gazetesi*, 06 Mart 2018, <http://www.milliyet.com.tr/turkiye-svalbard-da-olmalı--gundem-2621745/>, (16.05.2019).

⁸⁶ 1976 yılında imzalanan Bern Deklarasyonu, özünde Türkiye ve Yunanistan arasında Ege sorunlarına ilişkin olarak kabul edilen ve koşulluluk ilişkisi yaratan bir güven artırıcı önlemler metnidir. 1974 sonrası dönemde iki ülke arasında oluşan güvensizlik ortamının yaratmış olduğu olumsuzlukları ortadan kaldırarak yeniden müzakere ve barışçıl ilişkiler kurma sürecini açmayı hedefleyen bir niteliği vardır.

bilimsel ayak izini (balıkçılık, araştırma istasyonları, iklim değişikliği vb.) ön plana çıkararak bir dünya vatandaşı yaklaşımıyla çözüm üretici bir aktör olabilir.

6. Sonuç

Svalbard Antlaşması, Norveç'e Svalbard Takımadaları üzerinde egemenlik veren 100 yıllık Antlaşma'nın o zamanlar olduğu kadar günümüzde de önemli olduğunu göstermektedir. Antlaşma'nın şimdiye kadar Avrupa'daki tüm siyasî ve bölgesel kargaşalardan sağ kurtulan ve Birinci Dünya Savaşı sonrası barış anlaşması müzakerelerinin orijinal haliyle hala yürürlükte olan birkaç belgeden biri olduğu söylenebilir. Svalbard Antlaşması, Svalbard Takımadaları'nda vergilendirme ve askeri faaliyetler üzerindeki kısıtlamalara ek olarak, Antlaşma'ya taraf olan devletlerin vatandaşlarına ve şirketlerine eşit muameleye ilişkin bir dizi hüküm içermektedir. Bu kapsamda Norveç, uluslararası hukuk kapsamında Antlaşma'da belirtilen belirli alanlarda ve Antlaşma'ya taraf olan devletlerin vatandaşlarına ve şirketlere eşit muamele etme yükümlülüğünü üstlenmiştir. Günümüzde taraf devletlerin bu haklardan yararlandığı görülmektedir.

28 Şubat-03 Mart 2020 tarihleri arasında Longyearbyen'de yapmış olduğum saha çalışmasında, her ne kadar burada yaşayan insanlar 100'üncü yılında Svalbard Antlaşması'nın geleceği hakkında olumlu kanaatlere sahip olsa da başta Rusya olmak üzere Antlaşma'nın deniz yetki alanlarına ilişkin Norveç'in benimsediği farklı uygulamalar gelecekte Antlaşma'nın sürdürülebilirliğini tehlikeye atabilir. Ancak Svalbard Antlaşması'nın 100 yıldır varlığını sürdürüyor olması, bunun bir 100 yıl daha yaşayacağına inanmak için yeterli neden sunmaktadır. Longyearbyen'de yaptığım gözlemler bilinenin aksine Svalbard Takımadaları'nın Norveç egemenliğinden çok daha fazla kuzey ışıklarına, kutup ayılarına, fok balıklarına, ren geyiklerine vb. ait olduğunu doğrulamaktadır. Ayrıca burada yaşayan insanların kendi milliyetlerinden öte bir dünya vatandaşı kimliğine sahip olduklarını rahatlıkla söyleyebilirim. Bu bağlamda, dünyanın kuzeyinde insanların Antlaşma'nın yükümlülüklerinden etkilendiğini ve bunları sürdürülebilir bir şekilde koruduğunu belirtmek isterim.

Son olarak, Türkiye'nin kendisine hiçbir ekonomik, hukukî, siyasî vb. külfet getirmeyen Svalbard Antlaşması'na taraf olmasının; Türkiye'ye için faydalı olacağı, değişen dünyada Arktika meselelerine daha fazla yoğunlaşmasına katkı sağlayacağı ve yeni bir dünyanın kapılarını açacağı söylenebilir.

Kaynaklar

- Anderson, Alun. *After The Ice Life, Death and Geopolitics in the New Arctic*. New York: Smithsonian Books, 2009.
- Arctic Council. "Observers". <http://www.Arctic-council.org/index.php/en/about-us/Arctic-council/observers>, (05.01.2018).
- Arctic Council. "Arctic Council Observer Manual For Subsidiary Bodies". *Arctic Council*, Portland: Arctic Council, 2016. <https://oaarchive.arctic-council.org/handle/11374/939>, (06.01.2018).
- Barr, Susan. *Norway's Polar Territories*. Otta: Engers Boktrykkeri A/S., 1987.
- Büyüksağnak, Barbaros. "Svalbard Antlaşması ve Türkiye". <https://drive.google.com/file/d/177BqGZ1DXSrgHlwzi3619P6rQ0U4LT7G/view>, (15.05.2019): 1-40.
- Byers, Michael. *International Law and The Arctic*. New York: Cambridge University Press, 2013.
- Churchill, Robin ve Geir Ulfstein. "The Disputed Maritime Zones Around Svalbard". *Changes in the Arctic Environment and the Law of the Sea*, ed. Myron Nordquist, John Norton Moore ve Tomas H. Heidar, *Center for Oceans Law and Policy* 14, (2010): 551-594.
- Dışişleri Bakanlığı, Denizcilik, Havacılık ve Hudut Genel Müdür Yardımcılığı (DHGY) ile Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER) üzerinden yapılan görüşme, 02 Şubat 2018.
- Emmerson, Charles. *The Future History of The Arctic*. Great Britain: Vintage, 2011.
- Ersoy, Güneş ve Harun Gümrükçü. "Coğrafi Keşifler Çağı'nın Birinci Aşaması: Hindistan'ın Avrupalılar Tarafından Keşfedilmesi ve Bu Sürecin Osmanlı Devleti'ne Etkisi". *Küresel Bakışla Kutup Çağı-3: Tarihi ve Hukuki Perspektif-Ekolojik Dönüşüm*, ed. Harun Gümrükçü, Güneş Ersoy, Aybüke İnan Şimşek ve Fatma Cande Yaşar Dinçer, 1-23. Ankara: Efil Yayınevi, 2017.
- Euronews. "Norveç Neden AB Üyesi Değil". 29 Mart 2013, <http://tr.euronews.com/2013/03/29/norvec-neden-ab-uyesi-degil>, (29.01.2018).
- Governor of Svalbard. "Svalbard Environmental Protection Act". *Relating to the Protection of the Environment in Svalbard, Act of 15 June 2001 No. 79*, <https://www.regjeringen.no/en/dokumenter/svalbard-environmental-protection-act/id173945/>, (27.07.2020).
- Gronning, Ragnhild. "Op-Ed: Need Debate on the Svalbard Treaty". *High North News*, 10 Kasım 2017, <http://www.highnorthnews.com/op-ed-need-debate-on-the-svalbard-treaty/>, (12.02.2018): 1-2.
- Gümrükçü, Harun. "Ön Söz Yerine: Yüksek Kuzey'e Genel Bir Bakış". *Küresel Bakışla Kutup Çağı: Farklı Disiplinler Çok Yönlü Perspektifler*, ed. Harun Gümrükçü, Aybüke İnan Şimşek ve Güneş Ersoy, 1-25. Ankara: Efil Yayınevi, 2016.
- Heininen, Lassi. "Küreselleşmenin Etkileri ve Dünya Siyasetinde Kuzey Kutbu'nun Yeri", *Küresel Bakışla Kutup Çağı: Çatışmalar, İşbirlikleri ve Ulusal Çıkarlar*, çev. Demet Tunçeri, ed. Harun Gümrükçü, Natalia Shulgina Şanlı, Selçuk Demirkılınç, Aybüke İnan ve Tamer İlbuğa, 33-46. Ankara: Siyasal Kitapevi, 2015.
- Holland, Clive. *Arctic Exploration and Development C.500 B.C. to 1915*. Oslo: The Fram Museum, 2013.

- İnam, İlknur, Eda Ünal ve Mesut Koçak. “Arktik Bölgesi ve Yürütülen Çalışmalar, Türkiye’nin Kutup Çalışmaları”. *Kalkınmada Anahtar Verimlilik Dergisi* 358, (2018): 41-43. http://anahtar.sanayi.gov.tr/Files/Pdfs/anahtar_ekim_2018.pdf, (05.06.2019).
- Japan Times. “*Russia Accuses Norway of Restricting Its Activities on Arctic Islands*”. 05 Şubat 2020, <https://www.japantimes.co.jp/news/2020/02/05/world/russia-accuses-norway-restricting-activities-arctic-islands/>, (12.08.2020).
- “Joint Statement on Maritime Delimitation and Cooperation in the Barents Sea and the Arctic Ocean”. https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/ud/vedlegg/folkerett/030427_english_4.pdf, (30.08.2018), 1-3.
- Karakaş, Gökhan. “Türkiye Svalbard’da Olmalı”. *Milliyet Gazetesi*, 06 Mart 2018, <http://www.milliyet.com.tr/turkiye-svalbard-da-olmalı--gundem-2621745/>, (16.05.2019).
- Konyshev, Valery ve Alexander Sergunin. “Russia’s Policies on the Territorial Disputes in the Arctic”. *Journal of International Relations and Foreign Policy* 2, no. 1, (2014): 55-83. http://jirfp.com/journals/jirfp/Vol_2_No_1_March_2014/4.pdf, (28.07.2018).
- McCannon, John. *A History of The Arctic, Nature, Exploration, and Expoloation*. London: Reaktion Books, 2012.
- McGhee, Robert. *The Last Imaginary Place A Human History of the Arctic World*. Kanada: Oxford University Press, 2005.
- Moe, Arild. “Russian and Norwegian Petroleum Strategies in the Barents Sea”. *Arctic Review on Law and Politics* 1, no. 2, (2010): 225-248. <https://Arcticreview.no/index.php/Arctic/article/view/13>, (12.08.2018).
- Nansen, Fridtjof. *In Northern Mists, Cilt: 1.* çev. Arthur G. Chater. London: Ballantyne Press, 2012.
- Nansen, Fridtjof. *In Northern Mists, Cilt: 2.* çev. Arthur G. Chater. New York: Frederick A. Stokes Company, 1911.
- Norwegian Ministry of Justice and Public Security. “Svalbard”, *Meld. St. 32 (2015–2016) Report to The Storting (White Paper)*. <https://www.regjeringen.no/contentassets/379f96b0ed574503b47765f0a15622ce/en-gb/pdfs/stm201520160032000engpdfs.pdf>, (29.01.2018).
- Numminen, Lotta. “A History of Functioning of The Spitsbergen Treaty”. *The Spitsbergen Treaty, Multilateral Governance in The Arctic*, ed. Diana W. Mep ve Stewart Arnold, *Arctic Papers* 01, (2017): 7-20. <https://dianawallis.org.uk/en/document/spitsbergen-treaty-booklet#document>, (11.12.2017).
- “Press Release on Foreign Minister Sergey Lavrov’s Message to Norwegian Foreign Minister Ine Eriksen Soreide on the Occasion of the 100th Anniversary of the Spitsbergen Treaty”. 04 Şubat 2020, https://www.mid.ru/web/guest/maps/no/-/asset_publisher/f4MKo6byouc4/content/id/4019093?p_p_id=101_INSTANCE_f4MKo6byouc4&_101_INSTANCE_f4MKo6byouc4_languageId=en_GB, (29.07.2020).
- Scott, B. James. “Arctic Exploration and International Law”. *The American Journal of International Law* 3, no. 4, (1909): 928-941. https://www.jstor.org/stable/2186419?seq=1#page_scan_tab_contents, (27.12.2017).
- “SH-201 The History of Svalbard, Svalbard in National and International Politics: Problems of Sovereignty and Strategy”. https://www.unis.no/wp-content/uploads/2017/02/SH201Summary09_2017.pdf, (12.12.2017).

- Spitsbergen-Svalbard. “The History of Spitsbergen”. <https://www.spitsbergen-svalbard.com/spitsbergen-information/history.html>, (29.01.2018).
- Spitsbergen-Svalbard. “The Spitsbergen Treaty”. <https://www.spitsbergen-svalbard.com/spitsbergen-information/history/the-spitsbergentreaty.html>, (04.03.2020).
- Spitsbergen-Svalbard. “Settlements and Stations”. <https://www.spitsbergen-svalbard.com/spitsbergen-information/settlements-and-stations.html>, (29.01.2018).
- Statistics Norway. “Population of Svalbard”, <https://www.ssb.no/en/befsvvalbard/>, (28.07.2020).
- Statistics Norway. “Industry Statistics for Svalbard”, <https://www.ssb.no/en/virksomheter-foretak-og-regnskap/statistikker/sts>, (28.07.2020).
- Svalbard Museum. “The Svalbard Treaty”. <https://svalbardmuseum.no/en/kultur-og-historie/svalbardtraktaten/>, (04.03.2020).
- Svalbard Science Forum. “Research Communities”. <https://www.forskningsradet.no/en/svalbard-science-forum/svalbard-research-planning/research-communities/>, (29.07.2020).
- Svalbard Science Forum, “Barentsburg”. <https://www.forskningsradet.no/en/svalbard-science-forum/svalbard-research-planning/research-communities/barentsburg/>, (29.07.2020).
- Svalbard Science Forum. “Hornsund”. <https://www.forskningsradet.no/en/svalbard-science-forum/svalbard-research-planning/research-communities/hornsund/>, (29.07.2020).
- Svalbard Science Forum. “Longyearbyen”. <https://www.forskningsradet.no/en/svalbard-science-forum/svalbard-research-planning/research-communities/longyearbyen/>, (29.07.2020).
- Svalbard Science Forum. “Ny-Alesund”. <https://www.forskningsradet.no/en/svalbard-science-forum/svalbard-research-planning/research-communities/ny-alesund/>, (29.07.2020).
- Svalbard Treaty. “Treaty Between Norway, The United States of America, Denmark, France, Italy, Japan, The Netherlands, Great Britain And Ireland and The British Overseas Dominions and Sweden Concerning Spitsbergen Signed in Paris 9th February 1920”. http://library.arcticportal.org/1909/1/The_Svalbard_Treaty_9ssFy.pdf, (12.12.2017): 1-7.
- TBMM. “Geçmiş Dönem Yazılı Sözlü Soru Önergesi Bilgileri”. Dönemi ve Yasama Yılı: 24/4, Esas Numarası: 7/40465, Başkanlığa Geliş Tarihi: 03/03/2014. <https://www.tbmm.gov.tr/d24/7/7-40465s.pdf>, (12.11.2020).
- “Treaty of 9 February 1920 Relating to Spitsbergen (Svalbard)-Act of 17 July 1925 Relating to Svalbard The Mining Code for Spitsbergen (Svalbard)”. <http://app.uio.no/ub/ujur/oversatte-lover/data/lov-19250717-011-eng.pdf>, (12.12.2017): 1-20.
- “Treaty Concerning The Archipelago of Spitsbergen, Including Bear Island”. <https://verdragenbank.overheid.nl/en/Verdrag/Details/004293>, (30.01.2018).
- USGS. “Circum-Arctic Resource Appraisal: Estimates of Undiscovered Oil and Gas North of Arctic Circle”. *U.S. Geological Survey, Open-File Report 2007-1404* (2008), 2008, <https://pubs.usgs.gov/fs/2008/3049/fs2008-3049.pdf>, (10.10.2017): 1-4.
- Uysal Oğuz, Ceren ve Güneş Ersoy. “Svalbard Takımadası ve Çevresindeki Deniz Alanlarına Yönelik Uluslararası Hukuk Düzenlemelerinin İrdelenmesi”. *Akdeniz İİBF Dergisi* 19 (2019): 64-91. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/830643>, (31.12.2020).
- Zengin, Dilara. “Türk Bilim İnsanları Rotayı Kuzey Kutbuna Çevirdi”. *Anadolu Ajansı*, 06 Ağustos 2019. <https://www.aa.com.tr/tr/bilim-teknoloji/turk-bilim-insanlari-rotayi-kuzey-kutbuna-cevirdi/1550592>, (29.07.2020).